

**УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ  
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

**НАУЧНИ СКУП**

**Бањалучки новембарски сусрети 2016.**

# **РЕЗИМЕИ**

**СЕКЦИЈЕ:**

**ПОСТСТРУКТУРАЛИЗАМ / ПОСТМОДЕРНА – ПОЛА ВИЈЕКА ПОСЛИЈЕ  
ИДЕНТИТЕТИ И ИСТОРИЈСКИ ПРОЦЕСИ  
ИСТРАЖИВАЊА У ПСИХОЛОГИЈИ  
ИЗАЗОВИ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ**

Бања Лука, 18. и 19. новембар 2016. године

**Универзитет у Бањој Луци  
Филозофски факултет**

**Научни скуп  
БАЊАЛУЧКИ НОВЕМБАРСКИ СУСРЕТИ 2016.  
(Бања Лука, 18. и 19. новембар 2016. године)**

## **КЊИГА РЕЗИМЕА**

**Редакциони одбор:**

др Бране Микановић, др Горан Латиновић, др Татјана Михајловић,  
др Миле Илић, др Ненад Сузић, др Светозар Богојевић,  
др Светлана Боројевић, др Милена Карапетровић, др Аранђел Смиљанић,  
Марко Аћић (секретар редакције)

**Главни уредник:**

Проф. др Бране Микановић

**Одговорни уредник:**

Доц. др Горан Латиновић

**Лектура и коректура:**

Драган Драгомировић

**Бања Лука, 2016. године**

# ИСТРАЖИВАЊА У ПСИХОЛОГИЈИ

\* \* \*

**Борђе Чекрлија**

**Срђан Душанић**

**Лана Вујаковић**

## ЦРТЕ ЛИЧНОСТИ И РЕЛИГИОЗНОСТ У СТАТИСТИЧКОМ КАЛЕИДОСКОПУ

У овом раду смо кроз вишеструке анализе испитивали повезаност између различитих црта личности (екстраверзија, неуротицизам, отвореност, пријатност и савјесност) и димензија религиозности (интројектована, конформистична, алтруистична) младих.

Истраживање је спроведено на узорку од 346 испитаника из Републике Српске, узраста од 18 до 30 година. Испитаници су били уједначени по полу. Податке смо прикупљали упитником који је садржавао питања о социо-демографским подацима, скалу религиозности Мулрел која је посебно дизајнирана за ово истраживање, те БФИ инвентар личности.

У оквиру обраде података су прво посматрани коефицијенти линеарне корелације базичних особина личности и религиозности, а детаљније информације о њиховим везама су испитане каноничком корелационом анализом и мултиплом регресионом анализом.

Резултати линеарне корелације су показали значајне везе: интројектоване религиозности са екстровеизијом, пријатношћу и савјесношћу; конформистичне религиозности са пријатношћу, свајесношћу и отвореношћу; алтруистичне религиозности са екстровеизијом и отвореношћу.

Каноничком корелационом анализом ( $R=.496$ ,  $\chi^2(80)=158.11$ ,  $p<.00$ ) издвојена су два пара значајних каноничких фактора. У оквиру првог пара, фактор из десног сета

варијабли (особине личности) дефинишу пријатност и савјесност а фактор лијевог сета (религиозност) индикатори интројектоване и конформистичке религиозности. У другом каноничком пару, у састав фактора личности улазе све особине осим савјесности док је религиозност у другом сету заступљена преко индикатора опште хуманистичке моралности. Оба пара каноничких фактора остварују статистички значајне корелације.

Општа мјера религиозности је у мултиплој регресионој анализи операционализована укупним скором на скали Мулрел и постављена у позицију зависне варијабле. Уз статистички значајан коефицијент мултипле регресије ( $R=.35$ ,  $F(297, 5)=8.16$ ,  $p<.01$ ) као значајни предиктори су базичних особина личности идентификовани предиктори Екстраверзије, Пријатност и Неуротицизам.

Генерално гледано добијени налази студије су могу сматрати компатибилним са рецентним истраживањима која се баве природом односа између базичних особина личности и религиозности.

**Кључне ријечи:** *црте личности, религиозност, БФИ.*

**Даринка Анђелковић**

**Нада Шева**

**Маја Савић**

**Славица Тутњевић**

## ПРОЦЕНА РАНОГ КОМУНИКАЦИЈСКОГ И ГОВОРНО-ЈЕЗИЧКОГ РАЗВОЈА ДЕЦЕ СРПСКОГ ГОВОРНОГ ПОДРУЧЈА

Процена раног комуникацијског и говорно-језичког развоја деце је врло значајан део систематског праћења психичког развоја за који се у свету користе стандардизовани тестови и инструменти. Један од најпознатијих је *Мекартур-Бејтс инвентар комуникацијског развоја* (*MacArthur-Bates Communicative Development Inventories – CDI*), оригинално конструисан на енглеском језику, а касније широко превођен и адаптиран за више де-

сетина језика у свету. Реч је о инструменту специфичном по томе што користи извештај родитеља као извор података о раном развоју комуникације и говора деце. Адаптација овог инструмента за српско говорно подручје подразумевала је да се питања валидности и поузданости теста сагледавају у светлу специфичних структуралних својстава језика, као и културних обележја ове средине. У раду приказујемо поступке адаптације инструмента, избора речника, релевантних граматичких структура, и културно специфичних комуникацијских обележја који су морали бити обухваћени инвентаром. Пилот истраживање за процену валидности спроведено је са два инвентара која чине овај тест: Речи и гестови (CDI I) за узрасте од 8-18 месеци, и Речи и реченице (CDI II) за узрасте 16-30 месеци. Адаптација оба инвентара (CDI I и CDI II) урађена је у две верзије српског језика, екавској и ијекавској. Презентујемо прве резултате пилот истраживања спроведеног на узорку мајки из Београда и Бања Луке. Између осталог резултати указују и на проблем родитељског извештавања о појединим аспектима граматичког развоја. Родитељи су у комуникацији са дететом фокусирани на значење, и теже препознају и памте формалне карактеристике дечијих исказа као што морфолошка и синтаксичка обележја, па су даљи поступци у адаптацији инструмента били усмерени на повећање валидности родитељског извештавања и о овим аспектима развоја.

**Кључне ријечи:** *развој говора, комуникацијски развој, CDI, тест, извештај родитеља.*

**Јелена Машнић**

## УЧЕНИЧКЕ ПЕРЦЕПЦИЈЕ О УЛОЗИ ШКОЛСКОГ ПСИХОЛОГА

Професију психолога често прате стереотипи и мноштво предрасуда. Потреба за њиховим ангажовањем најчешће се препознаје у школским и клиничким праксама, а о чему свједоче статистике завода за запошљавање, те у процедурама администрације и лијечења психолошке неуравнотежености. Углавном се занемарује њихова улога у креирању организационог амбијента, управљању људским ресурсима, програмима превенције, профе-

сионалне оријентације и селекције и др. Све наведено упућује на важност да се, у контексту у ком се стиче иницијално образовање и значајно формира слика о свијету који нас окружује, сагледа ова улога из перспективе ученичких перцепција. Због тога нас је интересовало како основношколци и средњошколци у Црној Гори опажају улогу школског психолога, те да ли међу њима има разлика у перцепцији када се узму у обзир различитости у одређеним социјално статусним (пол, разред, регија у којој је школа коју похађају, школски успјех, економска ситуација породице) и психолошким обиљежјима (скромност, екстраверзија, толеранција). Будући да многа истраживања указују да психолошка пракса има бројне препреке за аутономно дјеловање, те да се пословима чешће баве струке које су блиске психолошкој, јасно је зашто испитаници не умију направити разлику када се пореде улоге оних који су дио педагошко – психолошке службе. Наиме, опште гледано се улога психолога чешће опажа као важна за идентификовање црта личности ученика, њих 505 или 63%, а најмање су њихову улогу видјели у пословима идентификације когнитивних и конативних потенцијала, њих 66 или 8.3% укупног узорка. Резултати истраживања упућују да су социјалностатусне карактеристике, у односу на психолошке, снажније утицале на различитост у опажању, те да се систематски мора мијењати амбијент у ком се реализује психолошка пракса.

**Кључне ријечи:** *ученици, перцепција, улога школског психолога.*

**Ивана Живковић**

**Милена Пашић**

## ЕМОЦИОНАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА И МОТИВ ПОСТИГНУЋА КАО ПРЕДИКТОРИ АКАДЕМСКОГ ПОСТИГНУЋА СРЕДЊОШКОЛАЦА

Овим истраживањем жељели смо провјерити емоционалну компетенцију и мотив постигнућа као предикторе академског постигнућа те проширити знања о овим конструктима. Налази претходних истраживања указују на контрадикторност резултата, као и на

утицај културе. Узорак нашег истраживања је чинило 240 испитаника, ученика других разреда средњих школа у Бањој Луци и Дервенти, од чега је 131 испитаник мушког пола (54,58 %). У истраживању је кориштен Упитник емоционалне компетентности – УЕК-45 (Такшић, 2002), који представља мјеру емоционалне интелигенције као особине личности, док је мотив постигнућа операционализован примјеном скале МОП2002 (Францешко, Михаић и Бала, 2002). Академско постигнуће ученика операционализовано је школским успјехом, тј. као просјечна оцјена остварена у претходном полугодишту. Резултати истраживања су показали да мотив постигнућа предвиђа академско постигнуће ученика, док емоционална компетенција није предиктор академског постигнућа. У нашем истраживању пронађене су корелације међу свим мјерама мотива постигнућа и емоционалне компетенције, међутим, повезаност је ниског и средњег интензитета. Такође, резултати истраживања су показали да, за емоционалну компетенцију и мотив постигнућа, не постоје разлике на основу пола. Практичне препоруке за будућа истраживања полазе од могућег утицаја спољних варијабли као што су општа интелигенција ученика, академски успјех из појединих предмета, школски смијер... Према томе, у будућим истраживањима је потребно расвијетлити утицај других фактора који могу утицати на добијене резултате.

**Кључне ријечи:** *емоционална компетенција, мотив постигнућа, академско постигнуће, средњошколци.*

**Далибор Михољчић**

**Синиша Суботић**

## СОЦИЈАЛНА ДИСТАНЦА ПРЕМА ОСОБАМА КОЈЕ ЖИВЕ С *HIV*-ОМ У БИХ

У истраживању је испитан интензитет социјалне дистанце према особама које живе с ХИВ/АИДС-ом, у односу на социјалне дистанце према особама које живе с другим акутним и хроничним болестима. Поређење је извршено у односу на социјалне дистанце према: 1) особама зараженим високо инфективним (и за вријеме истраживања актуел-

ним) вирусом свињског грипа (H1X1); 2) особама које живе с хепатитисом Б (вирус сличан ХИВ-у по начину преноса и изостанку функционалног лијека); 3) особама које живе с дијабетесом (неинфективно обољење). За очекивати је било да ће социјалне дистанце према H1X1 бити највише, према дијабетесу најниже, док је главну непознаницу представљао релативни однос према дистанцама ка ХИВ/АИДС-у и хепатитису. Истраживање је спроведено на узорку од 1017 испитаника из БиХ (51.1% жена), просјечног узраста од 27.67 година ( $SD=7.27$ ). Интензитет социјалне дистанце испитан је прилагођеном Богардусовом скалом, која је обухватала 12 ставки (нпр. “Бити у просторији...”; “Бити пријатељ...”; “Посјетити у болници...” итд.). Распон одговора могао се кретати од 0 до 12, а вриједности су рекодиране тако да виши скорови указују на виши ниво социјалне дистанце. Дистанца према H1X1 била је (очекивано) највиша ( $M=6.06$  ( $SD=4.73$ ),  $M_{rang}=3.08$ ), затим према хепатитису Б ( $M=4.58$  ( $SD=4.60$ ),  $M_{rang}=2.68$ ), па према ХИВ/АИДС-у ( $M=4.10$  ( $SD=4.48$ ),  $M_{rang}=2.54$ ); (очекивано) најнижа је била дистанца према дијабетесу ( $M=1.62$  ( $SD=3.50$ ),  $M_{rang}=1.70$ ). С обзиром на то да су све дистрибуције биле изразито асиметричне, подаци су обрађени Фридмановим непараметријским тестом. Нивои социјалних дистанци у глобалу су се статистички значајно разликовали једни од других ( $\chi^2_w=967.52(3)$ ,  $p<001$ ,  $W=.32$ ), а пост хок тестовима (серија Викоксонових  $Z$ -тестова) утврђено је да је разлика сваког индивидуалног контраста статистички значајна (сви  $p<001$ ). Социјална дистанца према ХИВ/АИДС-у је мања од оне према хепатитису Б, што је и најважнији налаз истраживања. Ово можемо објаснити тиме што је БиХ земља с ниском ХИВ преваленцом, али и ниском свјесношћу о ХИВ/АИДС проблематици и објективном присуству вируса у земљи.

**Кључне ријечи:** *социјална дистанца, ХИВ/АИДС, хепатитис Б, свињски грип, дијабетес.*



**Нада Васелић**

## СТУДИЈА СЛУЧАЈА КАО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРИСТУП У ПСИХОЛОГИЈИ

Студија случаја (енгл. case study) је један од најпознатијих и најчешће кориштених приступа у психологији, али и у другим дисциплинама као што су медицина, социјални рад, социологија, антропологији итд. У психологији се овај приступ историјски веже за психоанализу. Данас се студија случаја користи као истраживачки метод и као приступ у клиничкој пракси, а сама по себи се не може дефинисати као истраживачки метод већ као приступ који комбинује различите методе које су усмјерене ка интензивном и продубљеном изучавању једног, индивидуалног случаја (особе, појаве, друштвене групе, система) (Willing, 2008). Поред различитих квалитативних метода у обради података могу бити укључене и квантитативне методе. С обзиром на број случајева укључених у истраживање, студије могу бити изведене на једном случају или на више њих (колективне студије) па се може вршити поређење кроз које истраживач покушава одговорити на питање – који су узроци настанка појаве и како се та појава испољава у различитим друштвеним ситуацијама. У методолошкој литератури наилази се на различите типове студије случаја.

Основни циљ овог рада је приказати студију случаја у контексту психолошких истраживања. Студија случаја је хетероген приступ, а помоћу којег се може доћи до сазнања о некој појави на нивоу дескрипције и експликације. Квалитетна студија случаја, можда и више него друге методе, захтијева детаљно и пажљиво планирање управо због слободe која је дата истраживачу у смислу избора метода и техника за прикупљање података и анализу. Студија случаја је комбинација двије биполарне димензије које се међусобно преплићу: натуралистичке (посматрање, разговори...) и психотехничке експлорације (резултати тестова...). Овај метод се темељи на логичкој анализи, на рашчлањивању и опису појаве која се разматра, и на покушају успостављања логичне везе између елемената анализираних појава, а с циљем што детаљнијег објашњења испитиване појаве. Студија случаја нашла је своје мјесто у клиничкој, школској, здравственој и форензичкој психологији као метода избора, јер је комплементарна са основним принципима примјењене психологије.

**Кључне ријечи:** *истраживања, студија случаја, појединац, квалитативна анализа.*

**Дејан Лаловић**  
**Вања Ковић**

## ДВА МОДАЛИТЕТА УЧЕЊА КОД ЉУДИ: ИМПЛИЦИТНО УЧЕЊЕ

Уобичајена представа о томе како уче људи подразумева постојање мотивације и намере да се учи, обраћање пажње на садржаје који се уче, уз улагање труда оног ко учи да експлицира, односно да вербализује правилности у наученом. Тај процес потпомажу стандардни фактори учења, попут временске расподеле покушаја учења, организовања материјала који треба запамтити и још неких. Ова представа је само делимично одговарајућа, утолико што се односи на експлицитни модалитет учења код људи. Други, ван стручних разматрања ређе помињан модалитет учења, јесте имплицитно учење. Имплицитно учење не изискује ниједан од чинилаца које као нужне или поспешујуће захтева експлицитно учење. Чињеница да су различити облици асоцијативног учења, од којих неки поред теоријских имају и ванредно значајне практичне импликације, могући кроз имплицитни модалитет добро је позната и документована кроз историју психологије. Шездесетих година прошлог века отпочело је систематско изучавање услова под којима људи имплицитно уче сложене правилности и садржаје, не тек пуку асоцијацију догађаја. Намера нам је да у излагању упознамо слушаоце са историјом изучавања имплицитног учења, експерименталним обрасцима и поступцима помоћу којих се оно данас истражује, својствима овог модалитета учења, као и теоријским и практичним проблемима који неизоставно прате овај ток истраживања. У оквиру времена које нам буде на располагању, покушаћемо и да демонстрирамо имплицитно учење. Завршни део излагања посветићемо разматрању прелиминарних резултата наших истраживања учешћа компонената експлицитног и имплицитног учења у усвајању граматике страног језика.

**Кључне ријечи:** *имплицитно учење, учење правила, свесност.*

CIP - Каталогизација у публикацији  
Народна и универзитетска библиотека  
Републике Српске, Бања Лука

1(048.4)  
94(048.4)  
159.9(048.4)  
37(048.4)

НАУЧНИ скуп Бањалучки новембарски сусрети (2016 ; Бања Лука)  
Резимеи / Научни скуп Бањалучки новембарски сусрети, Бања  
Лука, 18. и 19. новембар 2016. године ; [главни уредник Бране  
Микановић ; одговорни уредник Горан Латинковић]. - Бања Лука :  
Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет, 2016 ([б. м. : б.  
и.]). - 82 стр. ; 20 x 20 cm

Текст ћир. и лат.

ISBN 978-99955-59-81-6

COBISS.RS-ID 6202648